

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ СТРАХОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. Розглянуто чинне нормативне забезпечення обліку та звітності українських страхових підприємств, обґрунтовано заходи щодо вдосконалення національної регулятивної бази страхового ринку в напрямі її адаптації до Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Аннотация. Рассмотрено действующее нормативное обеспечение учета и отчетности украинских страховых предприятий, обоснованы мероприятия относительно совершенствования национальной регулятивной базы страхового рынка в направлении ее адаптации к Международным стандартам финансовой отчетности.

Annotation. The current accounting and reporting regulations concerning Ukrainian insurance companies were considered. Measures were grounded that aim to improve the national regulatory base of the insurance market for its adaptation to the International standards of financial reporting.

Ключові слова: страхова діяльність, нормативна база, облік, звітність, Міжнародні стандарти обліку.

Галузь страхування є однією з небагатьох, де в останні роки спостерігається зростання обсягів наданих послуг. Але неналежний рівень нормативно-правового забезпечення, неупорядкований механізм державного регулювання страхової діяльності, низький рівень платоспроможності страховиків стримує розвиток вітчизняного страхового ринку. Пріоритетними питаннями програми розвитку страхового ринку є адаптація національного законодавства до вимог міжнародних стандартів та вдосконалення нормативної бази з питань бухгалтерського обліку і фінансової звітності в страхуванні.

Важливу роль у теоретичних розробках проблем методології, методики та організації обліку у страхових організаціях відіграють дослідження багатьох російських вчених, зокрема Харитонов С. В., Дубровіно Т. А., Рябікіна В. І., Вещунової Н. Л., Фоміної Л. Ф. та ін. Але проблеми вдосконалення нормативного забезпечення залишилися поза увагою вітчизняних науковців і були предметом досліджень лише окремих вчених-економістів, зокрема Приходька В. С., Гаманкової О. О. та ін.

Метою роботи є теоретико-методичне обґрунтування вдосконалення нормативної бази обліку та звітності страхових компаній, адаптація їх до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі – МСБО) та Міжнародних стандартів фінансової звітності (далі – МСФЗ).

Для досягнення мети поставлені та вирішені такі завдання: аналіз чинного нормативного забезпечення обліку та звітності українських страхових підприємств, обґрунтування необхідності вдосконалення національної регулятивної бази страхового ринку.

Об'єктом дослідження є теоретико-методологічні та організаційно-практичні проблеми вдосконалення бухгалтерського обліку і звітності в страхуванні в Україні.

Предметом дослідження є діяльність страхових компаній в аспекті відображення її в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

В Україні бухгалтерський облік і звітність страхових компаній, так само, як і інших суб'єктів господарювання, регламентується Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.99 [1] і Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Голов С. Ф. акцентує увагу на тому, що: "П(С)БО не враховують специфіки діяльності страхових компаній. Насамперед, це стосується таких показників, як дохід (виручка) від реалізації і обіартість реалізованої продукції. Відсутність єдиної методології формування цих показників призводить до їх непорівняності та довільного тлумачення" [2, с. 16].

Починаючи з 2010 року, страховики складають свою звітність відповідно до вимог МСФЗ, не маючи національної регулятивної основи.

Нормативно-правове забезпечення діяльності страхових компаній ґрунтується на таких законодавчих актах: Закон України "Про страхування" [3], Закон України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" [4], методичні рекомендації щодо розкриття інформації про діяльність страховиків [5], методичні рекомендації щодо системи управління та розкриття інформації фінансовими установами [6], Наказ ДПА України "Про затвердження форми декларації з податку на доходи (прибуток) страховика та Порядку її складання" [7]. Дані нормативні акти містять лише загальні відомості про діяльність підприємств страхової галузі та не розкривають специфічну страхову інформацію.

При порівнянні Закону України "Про страхування" і МСФЗ 4 "Страхові контракти" виявлено, що облікова система нашої держави не здатна передати всю специфіку страхової діяльності.

Неврегульованість методики бухгалтерського обліку в галузі страхування викликає складнощі і помилки при формуванні фінансової звітності та звітних даних страховика. До того ж змістове перенавантаження за рахунок дублювання інформації в широкому варіативному спектрі аналітичних

бухгалтерського міжнародного стандарту, лише їх грамотне поєднання (з урахуванням викладених зауважень) зможе забезпечити повноту та детальність нового стандарту, який би не суперечив вітчизняному правовому аспекту (за українським законодавством) та відповідав вимогам часу і світового фінансового ринку.

З огляду на це, Прокопенко Ж. В. запропонувала проект Положення (стандарту) бухгалтерського обліку "Страхова діяльність", в основу якого покладено існуючі й отримані в результаті дослідження положення щодо вдосконалення методики обліку страхових резервів. Таким чином, Положення (стандарт) бухгалтерського обліку "Страхова діяльність" матиме таку структуру:

Параграф 1. Загальні положення. Визначення понятійно-термінологічного апарату страхових резервів.

Параграф 2. Формування страхових резервів.

2.1. Методика формування технічних резервів із застосуванням методів їх розрахунку.

2.2. Методика формування резервів зі страхування життя із застосуванням методів їх розрахунку.

2.3. Методика відображення частки перестраховиків у технічних резервах.

2.4. Методика відображення частки перестраховиків у резервах зі страхування життя.

Параграф 3. Розміщення страхових резервів.

3.1. Принципи розміщення страхових резервів.

3.2. Методика розміщення технічних резервів у дозволені категорії активів.

3.3. Методика розміщення резервів зі страхування життя в дозволені категорії активів.

Параграф 4. Розкриття інформації у примітках до річної фінансової звітності.

4.1. Розкриття інформації про сформовані технічні резерви, про частки перестраховиків у сформованих технічних резервах на звітну дату.

4.2. Розкриття інформації про сформовані резерви зі страхування життя, про частки перестраховиків у сформованих резервах зі страхування життя на звітну дату [8].

У провадження розробленого проекту стандарту забезпечить використання єдиних методичних підходів до бухгалтерського обліку в страхових компаніях та значною мірою сприятиме вдосконаленню чинної методики обліку страхових резервів українськими страховими компаніями.

Крім того, вдосконалення потребує Наказ про облікову політику для страхових компаній. Можливий варіант розкриття специфічних об'єктів обліку в Наказі про облікову політику страхових компаній наведено у таблиці.

Таблиця

Розкриття специфічних об'єктів обліку в Наказі про облікову політику страхових компаній

№ п/п	Об'єкти облікової політики страхової компанії	Варіант вибору
1	Створення страхових резервів	Резерв незаробленої премії. Резерв заявлених, але неоплачених збитків. Резерв збитків, які виникли, але не заявлені. Резерв коливань збитковості. Резерв катастроф. Інші резерви
2	Метод розрахунку резерву незаробленої премії за звітними групами	Метод 1/365 (Pro rata temporis). Метод 1/24
3	Метод обліку витрат на ведення страхової справи	За видами страхування. Нормативний
4	Показник для розподілу прибутку між головним підрозділом компанії та її відокремленими підрозділами	Фонд оплати праці Середньоспискова чисельність. Кількість укладених договорів страхування. Обсяг страхових премій

Детальне розкриття зазначених об'єктів у Наказі значно підвищить якість облікового процесу, сприятиме уніфікації роботи всіх структурних підрозділів страхової компанії та забезпечить достовірність даних бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.

Наразі на діяльність іноземних страхових компаній у країні накладено певні обмеження, але з їх зняттям вітчизняним компаніям треба буде працювати в умовах дійсної конкуренції, якої зараз майже немає. Це вимагає розширення як номенклатури послуг, збільшення обсягів страхування та підвищення величини статутного капіталу страховиків, так і вдосконалення нормативної бази обліку та звітності страхових компаній.

Дане дослідження не є завершальним та потребує подальшого розгляду.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/law/show/996-14> 2. Голов С. Застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в страховому секторі / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 4. – С. 10–19. 3. Про страхування: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/law/show/85/96-%D0%B2%D1%80> 4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/law/show/2664-14> 5. Методичні рекомендації щодо розкриття інформації про діяльність страховиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/dod_8000.pdf 6. Методичні рекомендації щодо системи управління та розкриття інформації фінансовими установами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-info.biz/legal/basehw/ua-wmqzt.htm> 7. Про затвердження форми декларації з податку на доходи (прибуток) страховика та Порядку її складання: Наказ ДПА України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.dtki.ua/ua/accounting/reposts/20489> 8. Прокопенко Ж. В. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку страхових резервів страхових компаній / Ж. В. Прокопенко, Т. С. Суботенко // Вісник ЖДТУ. – 2012. – № 1 (59). – С. 163–165.

